

Harmanecké noviny

Spoločenské noviny zo života občanov a histórie obce Harmanec

September 2023

Ročník XVII.

Číslo 3

Prajeme Vám krásne slnečnú
a pokojnú jeseň.

Bude pokojnejšia táto jeseň?

Je po voľbách. Rozhodli sme. Či správne, to nám ukáže budúcnosť. V našich novinách nebudeme riešiť žiadne scenáre o tom, čo bude a aké to bude. Verme tomu, že bude lepšie a pokojnejšie.

Čo si zaslúži našu pozornosť v novinách, je niekoľko príspevkov o tom, čo sa v obci dialo v lete. Ale aj o krásnych zážitkoch z dovolení našich prispievateľov. Možno nás ich nové poznatky z rôznych kútov sveta trochu zahrejú pred začínajúcou jeseňou a predpokladanou tuhou zimou.

Mne sa páči, že na domáce či zahraničné dovolenky chodí čoraz viac mladých ľudí. Chcú vidieť a zažiť čo najviac a dať svojim cestám hlbší zmysel. Cestovanie sa stáva čoraz dostupnejším a aj s nižším rozpočtom sa dá precestovať a vidieť kus sveta. Mladí uprednostňujú skôr aktív-

ny oddych, turistiku, cyklistiku, trekking. Tak ako Jakub, náš nový prispievateľ. Možno to bude inšpirácia a dobrý tip na dovolenku v budúcom lete pre niekoho z nás.

Ale aj jeseň je krásnou inšpiráciou pre pohyb, no i oddych v prírode pre tých, ktorým stačia aj obyčajné prechádzky. Pre tých, ktorým mesiac október pripomenie ich sviatok - Mesiac úcty k starším. Nezabudnime im venovať trochu viac pozornosti. Zaslúži si to ich vek, ich múdrosť, ich skúsenosti, ich láska, ktorú rozdeľujú svojim najbližším, tak ako naša najstaršia obyvateľka obce, o ktorej sa dočítate v našich novinách.

Seniori už dnes žijú krajší a dlhší život ako kedysi. Isteže, mladosť je vždy krásna, ale krásna staroba je tiež veľký dar, len, žiaľ, nie všetkým je dopriaty.

Prajem vám všetkým krásnu mladosť, krásnu starobu, užívajte si aj túto jeseň, netrápme sa pre maličkosti a budme zdraví.

Iveta Roháčová, šéfredaktorka

Vážení občania obce Harmanec, spoluobčania!

Jeseň je obdobím, keď vnímame na sebe viac pocit chladu, najmä doma vo svojich domoch či bytoch. Je to momentálne najaktuálnejšia téma, pretože sa týka dodávky tepla v domácnostiach. Pokúsím sa vám vysvetliť niektoré problémy spojené s vykurovacou sezónou.

Začnem pozitívnou správou. Počas horúcich letných dní sme zaznamenali pokles trhových cien plynu, čím sa uľaví predovšetkým nám, regulovaným subjektom. Uzavreli sme čo najvýhodnejšie ceny zemného plynu, no pre naše bytové domy a ich domácnosti je dôležitý začiatok referenčného obdobia, od ktorého sa odvíjajú ceny na rok 2024.

Trhová cena plynu s dodávkou na rok 2024 klesla od decembra 2022 o takmer 50%, avšak je stále výrazne vyššia ako cena za dodávku plynu pre domácnosti v predchádzajúcich rokoch.

Priemerná trhová cena s dodávkou je 73,55 Eur/MWh, čo je o 21% menej ako cena plynu vstupujúca do regulovaných cien pre rok 2023, ktorá bola 93,58 Eur/MWh. Avšak je to takmer trojnásobok oproti cene plynu vo výške 24,79 Eur/MWh za rok 2020. Výsledný dopad na domácnosti tak bude závisieť predovšetkým od rozsahu a množstva dodaného tepla do domácností.

Kedy sa začína a končí vykurovacia sezóna? Skutočne bežná otázka súvisiaca s prichádzajúcou jeseňou a nadchádzajúcou zimou. Nie jeden majiteľ bytu sa už informoval. Niektorí z nás však poznajú tú správnu odpoveď a vyžadujú okamžité vykurovanie podľa vyhlášky, ktorá stanovuje začiatok vykurovacej sezóny na 1. september a obvyklý koniec na 31. máj. Samozrejme, každý rok je iný, a teda aj vykurovanie sa reálne začína podľa počasia. V zásade platí, že teplo sa začína dodávať, keď priemerná denná teplota vonku klesne pod 13°C aspoň dva dni po sebe. Denne sa merajú teploty vonkajšieho prostredia v tieni o 7:00, o 14:00 a o 21:00 hodine a ak sú splnené spomínané podmienky, začne sa vykurovať. Rovnako, ak priemerná denná teplota aspoň dva dni po sebe stúpne nad 13°C a podľa predpovede počasia by sa nemalo ochladiť, dodávka tepla sa preruší. A keďže sa na Slovensku nachádzajú oblasti s rôznymi dennými teplotami, niekde sa kúri skôr a inde zasa neskôr.

Niekomu sa hranica 13°C môže zdať príliš nízka, v byte mu je chladno, a preto vyhláška umožňuje dohodnúť sa aj na vyššej teplote, pri ktorej sa má začať kúriť. Na druhej strane, nie každému vlastníkovi musí skoršie vykurovanie vyhovovať. Zároveň by sa mohlo zdať, že pri vypnutých radiátoroch vaše pomerové rozdeľovače tepla nezaznamenajú žiadnu aktivitu a vy nič neplatíte. Opak je pravdou, časť nákladov za odobraté teplo bytovým domom sa spravidla rozpočítava podľa podlahovej plochy jednotlivých bytov, a teda platiť bude každý. Uvedený spôsob rozpočítavania nákladov však má aj svoju logiku, keďže byty v strede bytového domu by teoreticky nemuseli zapínať svoje radiátory aj celú zimu a nechali by sa doslova vykúriť na úkor svojich susedov. To isté sa udeje, ak sa začne vykurovať príliš skoro, rýchlo nastúpime na vykurovanie, cirkulácia zaistí chod

ohriatej vody a vracia sa späť bez toho, aby vôbec vošla do radiátorov v jednotlivých bytoch. Po dvoch dňoch kúrenia už viem vyhodnotiť, že vykurojeme cirkuláciu a teplo nie je odoberané do radiátorov, v nesprávnom domnení, že takto za teplo odberateľ neplatí. Takéto teplo je najnákladnejšie a u nás pravidelne používané. Rovnako sa táto situácia opakuje aj pri dodávke teplej vody, cirkulácia podľa vyhlášky od 5.00 do 23.00 hodiny je pre množstvo bytových domov nepotrebná a zvyšovanie teploty dodávky vody sa už nepohybuje v pár eurách, ale v desiatkach eur. Preto sme v bytových domoch pristúpili k dohode s vlastními bytov o skrátenom čase dodávky teplej vody, čo sa okamžite prejaví na spotrebe zemného plynu. Rýchlosť nábehu vykurovania závisí od rozsahu sústavy vnútorného bytového domu. Na samotnú rýchlosť vykúrenia jednotlivých bytov výrazne vplýva aj vyregulovanie rozvodov v bytovom dome. Ak systém rozvodov nie je správne vyregulovaný, niektoré byty v tom istom dome majú radiátory horúce, iné, naopak, letné. Ďalší faktor, ktorý vplýva na rýchlosť vykúrenia, je orientácia. Južné byty sa vykurojú rýchlejšie ako tie, ktoré sú orientované na sever, aj napriek tomu, že radiátory majú rovnakú teplotu. Počas chladnejších mesiacov sa bez kúrenia v domácnosti jednoducho nezaobídeme. Práve vykurovanie pritom predstavuje v nákladoch na bývanie významnú položku, pre ktorú neraz vznikajú nedoplatky. Správnym zaobchádzaním sa snažíme ušetriť až niekoľko desiatok eur ročne na každý byt. Netreba očakávať nutnosť vykurovať celých 80 m² bytu na 24 stupňov, pretože to dokáže len piaty stupeň Vašej regulačnej hlavice. Nie všetko, čo som v svojom príspevku zhrnula, sa týka každého bytu. Sú veľké rozdiely pri zabezpečení tepla a teplej vody do jednotlivých domácností. Stačí byť posledný na vykurovacej sústave a odbere teplej vody a dodávka je úplne iná, väčšinou nepostačujúca. Častým javom je rovnako nedokúrenie bytu pri výmene článkových radiátorov za panelové pri neregulovaných bytových domoch. Narušenie regulácie pri výmene radiátora, pri svojoľnom odpojení od vykurovania, príliš dlhé spoločné rozvody nebytovými priestormi a mnohé ďalšie okolnosti môžu ovplyvniť dodávku tepla a teplej vody. Vlastníci bytov sú rovnako vlastními aj spoločných rozvodov. Spoločným záujmom spokojných aj nespokojných vlastníkov môžete dosiahnuť lepšie výsledky a zabezpečiť kvalitné bývanie aj pre byty, ktoré sú znevýhodnené. Veď ako susedia žijeme celé roky a mnohí desaťročia. Pokúsme sa dohodnúť. Určime si pravidlá, napr.: „V našom bytovom dome kúriť od takejto vonkajšej teploty, dodávať teplú vodu v takomto čase.“ Oznámte svoje rozhodnutie a spolupracujme na energetických úsporách. V našej obci máme potrebu kúrenia približne 260 kalendárnych dní pri vysokej vlhkosti, jednoducho, takto to v Harmanci máme a zmeniť to nedokážeme.

Možno vzájomným porozumením, pochopením, dohodou a vysvetlením by sme mohli dôjsť ku kompromisom, ktoré by mohli byť riešením pre nás všetkých. Mohli by sme to aspoň skúsiť. Ďakujem vám.

Starostka obce, Henrieta Ivanová

30. september 2023

Voľby do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2023 sú v poradí deviatymi voľbami poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a uskutočnili sa v sobotu 30. septembra 2023.

V našej obci hlasovalo 447 občanov . Počet platných odovzdaných hlasov - 440. Volebná účasť bola 62,78 percent. V parlamentných voľbách 2023 v obci Harmanec získala najviac hlasov strana HLAS. Hlas jej dalo 136 občanov a vyhrala hlasovanie v obci so ziskom 30,90 percenta hlasov. SMER - SD bola druhou najsilnejšou stranou s počtom hlasov 119 čo je 27,04 percenta hlasov. Na treťom mieste sa umiestnila strana PS s počtom hlasov 41 so ziskom 9,31 percent.

VÝSLEDKY PARLAMENTNÝCH VOLIEB V NAŠEJ OBCI

1.	PIRÁTSKA STRANA - SLOVENSKO	1
2.	PRINCÍP	-
3.	PROGRESÍVNE SLOVENSKO	41 hlasov
4.	SPOLOČNE OBČANIA SLOVENSKA	-
5.	OĽANO A PRIATELIA	30
6.	KOMUNISTICKÁ STRANA SLOVENSKA	2
7.	MAĎARSKÉ FÓRUM, ODS SLOVENSKA, ZA REGIÓNY, RÓMSKA KOALÍCIA, DEMOKRATICKÁ STRANA	-
8.	VLASTENECKÝ BLOK	1
9.	MODRÍ, MOST - HÍD	-
10.	SPRAVODLIVOSŤ	-
11.	SLOVENSKÉ HNUTIE OBRODY	1
12.	SLOBODA A SOLIDARITA	11
13.	SME RODINA	17
14.	MY SLOVENSKO	-
15.	SLOVENSKÁ NÁRODNÁ STRANA	19
16.	SMER - SSD	119 hlasov
17.	HLAS - SD	136 hlasov
18.	SZÓVETSÉG - MAGYAROK, NEMZETISÉGEK. REGIÓG. ALIANCIA - MAĎARI. NÁRODNOSTI. REGIÓNY	-
19.	SRDCE vlastenci a dôchodcovia - SLOVENSKÁ NÁRODNÁ JEDNOTA	-
20.	SDKÚ - DS, SLOVENSKÁ DEMOKRATICKÁ A KRESŤANSKÁ ÚNIA, DEMOKRATICKÁ STRANA	-
21.	KOTLEBOVCI - ĽUDOVÁ STRANA NAŠE SLOVENSKO	4
22.	DEMOKRATI	12
23.	KRESŤANSKODEMOKRATICKÉ HNUTIE	8
24.	KARMA	2
25.	REPUBLIKA	36

NEZABÚDAME...

Mesiac august je príležitosťou nielen pre obyvateľov Harmanca a Dolného Harmanca navštíviť jedno z najkrajších miest nášho okolia – Krížnu. Tu, na Smrekove vzdať hold hrdinom, ktorí sa so zbraňou v ruke a s predsavzatím zvíťaziť zúčastnili bojov v SNP.

Na týchto miestach sa uskutočnil jeden z najtvrdších stretov slovenských partizánov proti nemeckým fašistom, ktorí začali okupovať slovenský národ. Naši odvážni hrdinovia odmietli žiť so sklonenou hlavou a rozhodli sa vydať cestou boja proti fašizmu. Tieto časy spred 79 rokov boli pre slovenský národ prelomové. Nebyť totiž SNP, druhá svetová vojna by bola našou národnou hanbou, ako som to spomenula v mojom prejave. Preto nech je nám stálym pripomenutím, ako ťažko sa získava späť demokracia a mier. Nesmieme byť ľahostajní k akémukoľvek násiliu, ktoré pácha človek človeku, lebo by sa za nás museli naši dedovia hanbiť.

Starosta Dolného Harmanca pán Matúš Vajs vo svojom príhovore okrem iného povedal: „... v mieri sme sa narodili, v mieri chceme žiť a v mieri chceme aj dožiť na tomto svete. Je krásne, keď sa môžeme slobodne prechádzať po našich horách, mestách, nákupných centrách a nemusíme sa báť, že každú chvíľu môže zahúkať siréna a my by sme museli utekať do úkrytov“.

Stretli sa tu rôzne generácie.

Pamiatka hrdinom je zaznamenaná v profile pomníka, ktorý sa nachádza tu, na vrchu Smrekov. Toto nezvyčajne tiché prostredie láka turistov a návštevníkov Veľkej Fatry,

O spomienkové oslavy je stále veľký záujem.

Pred hotelom vládla priateľská atmosféra.

Foto: T. Roháč

Milanov Tatraplán nechýbal ani tento rok.

odkiaľ je nádherný výhľad do dolín.

Po zostupe k Horskému hotelu Kráľova studňa určite všetkým účastníkom chutil výborný guláš, dobre padlo posedenie a porozprávanie sa medzi sebou, na čo je v dennom zhone málo času.

Vďaka všetkým, ktorí sa zúčastnili tejto spomienkovej akcie a tým, ktorí sa postarali o jej skvelý priebeh.

Kristína Beňová

Tam aj chutí všetko inak

Oslavy SNP na Krížnej sú mnohoročnou tradíciou našej obce. Jedna z tých historických udalostí našej krajiny, na ktorú by sme mali byť hrdí, je práve SNP. Sme hrdí.

Medzi prvými, ktorí dali vážnosť pamätníku padlých hrdinov na Krížnej boli pre mňa **Jožko Kupčok** a **Jožko Knopp**. Boli tak poctivo zapálení pre obnovu a udržiavanie pomníka a tradičných spomienok. Pamätám si na ich presvedčivé rozprávanie o histórii udalostí na tomto mieste. A vlastne asi to ma utvrdilo pred mnohými rokmi, keď som začínal ako poslanec, že toto miesto musíme ukázať všetkým, nielen Harmančanom, ale aj návštevníkom z okolia.

Nebolo jednoduché organizovať podujatia pre veľký počet ľudí na Krížnej. Je to predovšetkým veľká zodpovednosť za dopravu. Každý rok si vydýchame, až keď sú všetci naši ľudia doma. Pretože ten terén na Kráľovu studňu je veľmi náročný. Boli také roky, že sme potrebovali vyviezť sto, dvesto ľudí. Náročné, ale keď boli ľudia spokojní, malo to význam.

Každý rok je tu niekto prvýkrát aj vďaka nám, pretože nemá inak možnosť zažiť a vidieť tento rajský pohľad. Tí, čo sú tu prvýkrát, sú nadšení, unesení tou nádherou, ktorú nám tu ponúka tunajšia príroda, pokojom, tichom,

úctou a vďakou za všetko, čo sa tu udialo pred mnohými rokmi. Tu je presne to miesto na zamyslenie sa nad minulosťou.

Za tie roky sa však veľa zmenilo. Mnoho Harmančanov, ktorí sem chodili pravidelne každý rok, už nie je medzi nami. Každý rok prišli a ďakovali za zážitok a za to, že znovu mohli vidieť tú krásu Kráľovej studne a okolia.

Aj tento rok prišli naši tradiční milovníci osláv, ale aj takí, ktorí boli prvýkrát. A prídu znovu, pretože je tu krásne. A ja som rád, že prišli a možno sú to práve tí, ktorí budú pokračovať v našej tradícii. Lebo nesmieme zabudnúť...

Máme však aj takých nadšencov osláv, ktorých nie je vidieť, ale každý rok pomôžu. Sú to naši sponzori: Dušan Ízing, Mirko Beháň, firma Pizzeria u Krta.

Ďakujem našej obci, ale aj poslancom. Peťovi Šmidovi s Jankou, Jankovi Krajčíkovi. Starostovi a hasičom z Dolného Harmanca. No a ďakujem aj mojim pomocníkom pri gulášoch, ktorý nám zase vyšiel - Alinkovi Retkovi, Jožkovi Slovákovi, ale aj pani kuchárkam z hotela.

Všetko bolo vydarené, ľudia spokojní, počasie nádherné, guláš všetkým chutil. Ale možno nie je až také dôležité, kto ho varil, ale isté je to, že na tomto krásnom mieste, aj keď so smutnou históriou, chutí všetko inak.

Aj ľudia sú na seba lepší a milší, lebo ... je to na Kráľovej studni.

Ján Roháč

František Zigmund Leicht a základná škola

Určite mnohých obyvateľov upútala zmena v názve základnej školy v našej obci. Mnohí ste si kládli otázku, kto to je, prečo práve on?

Myšlienky postaviť papierenský mlyn v Harmanci sa ujal bansko-bystrický kupec **Franz Sigmund Leicht**. Začiatkom roka 1827 požiadal magistrát mesta o povolenie výstavby papierne v Harmanci na mestskom, hospodársky nevyužívanom pozemku nazývanom „Pod Košiarom“. Obec Harmanec jeho žiadosť podporila. Prieťahy v konaní trvali viac ako dva roky, ale nakoniec sa dielo podarilo. Zaujímavosťou bolo, že papier sa nevyrábalo z dreva alebo recykláciou zberového papiera, ako to poznáme dnes, ale na báze spracovania handier. V roku 1830 získal Leicht pre svoju papiereň privilégium používať pomenovanie „Prvá cisársko-kráľovská privilegovaná papiereň“ a právo používať pečať s cisársko-kráľovským orlom v korešpondencii v obchodnom styku. Papiere vyrábané počas jeho pôsobenia mali jednoduché priesvitky (vodoznaky) s jeho menom alebo jeho iniciálkami.

Zakladateľ Harmaneckej papierne sa narodil v roku 1798. Miesto jeho narodenia nie je známe, ale je isté, že sa nenarodil v Banskej Bystrici, nakoľko sa jeho meno nenachádza v mestskej matrike. Prvá zmienka o ňom pochádza z roku 1819, keď sa spomína ako obchodník so železom a železiarskym tovarom. Ďalšie pramene ho-

vorila o tom, že neskôr bol aj kníhkupcom a obchodníkom s kancelárskymi potrebami. Existujú dohady o jeho krstných menách. V mestských dokumentoch sa uvádza ako František Serafín, v zmluve je uvedený ako František Sigmund a na jeho pamätnej doske venovanej jeho matkou v roku 1833, ktorá sa dodnes nachádza na portáli historickej budovy v Harmanci, je uvedený ako František Jozef. Dňa 27. júla 1823 sa Leicht vo veku 25 rokov oženil s Františkou Jordanovou z Trnavy. Z manželstva sa narodil jediný syn Otto Qvido Róbert, ktorý ale na veľký žiaľ rodičov zomrel toho istého roku. J. Z. Leicht sa nedožil vysokého veku. Zomrel náhle v papierni dňa 18. februára 1832 vo veku len 34 rokov. Bol pochovaný v Banskej Bystrici 23. februára 1832 na rímskokatolíckom cintoríne. Jeho hrob sa už nepodarilo nájsť.

Z úcty k Františkovi Zigmundovi Leichtovi, ktorý sa ako zakladateľ Harmaneckých papierní zaslúžil o rozvoj papierenského priemyslu v doline, sme požiadali spolu so zriaďovateľom, Obcou Harmanec, MŠ VVaŠ SR o udelenie čestného titulu pre našu školu.

Keď sme dostali v máji tohto roku kladné vyrozumenie, veľmi sme sa potešili.

Ved' ten, kto nepozná svoju minulosť, nemá na čom stavať budúcnosť.

PaedDr. Jana Sýkorová

Unikátna príroda, turistika, ostrov Sicília... Kráčať po stuhnutej láve a popole, ktorý sa vám hýbe pod nohami, vidieť a môcť si vyfotiť nezvyčajný úkaz na oblohe, ktorý sa objavuje raz za 23 až 120 rokov, to je úžasný zážitok. Vidieť to všetko na vlastné oči je v každom prípade nenahraditeľná životná skúsenosť.

JAKUB MALIŠKA

Treking pod Etnou - Cratere Piano

Sicília je preslávená jednou z najaktívnejších sopiek na svete. Pozrite sa s nami na krajinu ako z inej planéty.

Dodnes aktívny vulkán láka pozornosť a už z veľkej diaľky ukazuje svoju monumentálnosť. Nečudo, že pod Etnou žije až štvrtina populácie ostrova. V jej okolí je úrodná pôda, v lete chladnejšia klíma, a cez zimu sa stáva lyžiarskym strediskom – pokiaľ je tichá. My sa vydávame na túru z parkoviska pod lanovkou a vyjdeme pešo na jeden z už vyhasnutých kráterov s majestátnym výhľadom na okolie a dymiacu Etnu.

Sopka ako symbol ostrova

Najaktívnejšia, najvyššia a najväčšia sopka Európy sa nachádza na talianskom ostrove Sicília. Odpradáva sa považovaná za matku ostrova a to vďaka popolu z nej, ktorý je tak úrodný. Dá sa najmä citrusovým plodom, zelenine či viniču. Jej názov pochádza z rímskeho slova Aetna, prevzatého z gréčtiny (aitho znamená horieť). Jej vrchol sa nachádza vo výške 3 357 m n. m.

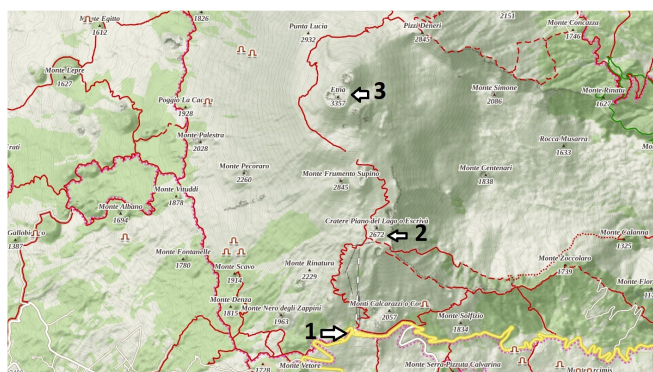
Pohľad do kráteru

Prvé explózie boli zaznamenané okolo roku 1500 pred našim letopočtom a odvtedy vybuchla vyše dvestokrát. Medzi najničivejšie výbuchy patria tie z rokov 1669 (20 000 obetí) a 1928, keď mesto Catania zaplavil popol a niektoré dediny boli úplne zničené. Naposledy sopka vybuchla v máji 2023. V priemere vybuchuje každý rok. Blízke letiská bývajú odstavené a obloha zmení farbu na červeno-čiernu. Okolie sopky je doslova rajom vulkanológov. Nachádza sa tam vyše 120 pozorovacích staníc. Tie zaisťujú akú-takú kontrolu aktivity, avšak mnohokrát vybuchla nepredvídateľne.

Presun autobusom z mesta Catania

Na parkovisko pod sopku sa môžeme dostať autom alebo

autobusom. Vyberáme si druhú možnosť. Denne premáva len jeden autobus o 8:15 hore a jeden dolu o 16:30. Cena lístka je 6,60 eur tam aj späť. Cesta trvá dve hodiny. Prechádzame veľmi peknou scenériou. Postupne, ako stúpame z mesta von, sa vytráca zeleň a všade navôkol je čierna láva. Kľukatá cesta plná serpentín nás privádza až na parkovisko pri chate Rifugio Sapienza. Vystúpali sme od mora až do výšky 1 900 m n. m.

Začiatok pri stanici lanovky

Hneď, ako sme vystúpili, nás všade navôkol oslovovali predajcovia exkurzií. Za výstup priamo na Etnu zaplatíte približne 120 eur aj s vyvezením džípmi takmer na vrchol a jazdu lanovkou plus prilba. Keďže vrchol Etny je dostupný len so sprievodcom, všade navôkol dostanete tieto ponuky. My si však volíme vlastné nohy a vydávame sa hore.

Začínáme stúpanie

Vzácný úkaz na oblohe

Turistické značenie je červenej farby. Stúpame pomaly najprv popod lanovku a potom po turistickom chodníku stále vyššie a vyššie. Možno chodníkom by som to ani nenazval. Kráčať po stuhnutej láve a popole, ktorý sa nám hýbe pod nohami. Je to ako ísť po piesku. Zrazu ma kamarát drgne: „Pozri!“ Na oblohe sa objavil zvláštny kruhový dym z kráteru. Akoby si sopka „bafkala“ fajku.

Neskôr sme sa dozvedeli, že takéto dymové kruhy sú predzvesťou výbuchu. Objavujú sa raz za 23 až 120 rokov, takže sme mali šťastie.

Naskytujú sa nám aj takéto úžasné pohľady

Po zhruba hodine prichádzame ku vrchnej stanici lanovky zvanej Montagnola vo výške 2 500 m n. m. Odtiaľto štartujú džípy pre exkurzie. Bez sprievodcu môžeme za bežných okolností pokračovať až do výšky 2 900 m n. m., teda kúsok pod vrchol (3 357 m n. m.). My sa vydávame opačným smerom – doprava. Pokračujeme ešte necelých dvesto výškových metrov nahor, až prichádzame ku hlbokému kráteru. Pred nami sa otvára dymiaca Etna. Nachádzame sa vo výške 2 672 m n. m.

Nádherná scenéria práve aktívnej sopky

Pohľad na vrch Montagnola

Prechádzame sa okolo krátera a kocháme sa okolitými výhľadmi na každú stranu. Východne pozorujeme obrovskú sutinu lávy po dávnych výbuchoch. Cítíme sa ako na inej planéte. Pod nohami je čierny popol a láva, kráter má červeno-hnedú zem. Podobá sa to na Mars. Posúďte sami.

Prechádzka okolo krátera

Celý názov vrchola znie: Cratere Piano del Lago o Escrivà. Tento kráter je zaujímavý tým, že vznikol len v roku 2001. Stalo sa to počas veľkej erupcie, pričom nastali zlomy pôdy a nové prieduchy na juhovýchodnej strane Etny. Na mieste, kde je teraz kráter, bolo predtým jazero z roztopeného snehu. Preto je v názve „Lago“. Slovo „Piano“ nesie pravdepodobne preto, lebo ešte nikdy nevybuchol.

Pohľad do krátera, v pozadí dymiaca Etna

Ideálna poldenná túra

Turistika na tento kráter je ideálna pre každého, kto má rád kratšie túry (do 10 km) a nechce platiť za výstup na Etnu. Jednoduchý prístup autom alebo autobusom umožňuje zvládanie komukoľvek. Takisto k tomu prispieva aj lanovka, ktorá vás dovezie tesne pod vrchol.

Po tejto túre nám ostali krásne spomienky, množstvo fotografií a túžba vrátiť sa sem znova.

Naša Zem ponúka neuveriteľné zážitky.

Jakub Mališka

Dožiť sa výnimočne vysokého veku je veľký dar pre každého človeka. Zvlášť vtedy, ak je obklopený svojimi najbližšími, deťmi, vnúčatami, pravnúčatami, ktorým môže porozprávať, pospomínať na mladosť a na všetky veselé zážitky zo svojho života. Ktorým môže odovzdať všetko to múdre, čo ho život naučil, všetko to krásne, čo v živote vytvoril. Lebo prežiť desiatky rokov svojho života neznamená len sedieť a čakať. V živote treba žiť, pracovať, milovať, trápiť sa, tešiť sa...

A potom spomínať na šťastné chvíle a cítiť sa opäť šťastný.

Naša najstaršia

Každé **naj** je niečím výnimočné. Tak je to aj v tomto prípade. Chcem sa zmieniť o najstaršej obyvateľke našej obce, **pani Márii Miletínovej, ktorá sa dožila 94 rokov svojho života.** Mnohí ju dobre poznáme, veď v Harmanci žije už rovných 70 rokov.

Pani Mária Miletínová, za slobodna Beľová, sa narodila v Hradištských Vrchoch v okrese Lučenec 21.6.1922 ako tretia z piatich súrodencov. Tu navštevovala aj základnú školu. Po jej ukončení odišla slúžiť na Brezničku, neskôr Uhorské.

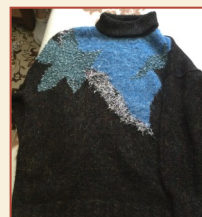
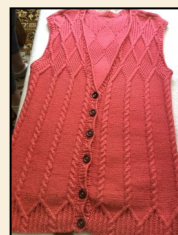
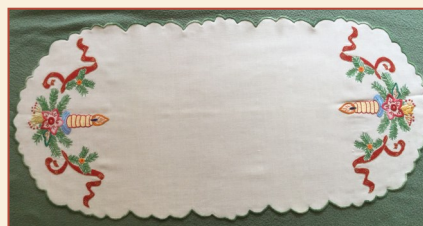
Jedného dňa zavítal na bicykli do jej rodnej obce mladý šuhaj z Čiech, aby navštívil svoju známu. Ale tu mu padla do oka naša pani Mária a po krátkej známosti bola svadba. Z nevesty Beľovej sa stala pani Miletínová. S manželom odišla do Čiech do Chřibskéj v okrese Česká Kamenica. Tu sa im po roku narodila dcérka Mária. Tu dlho nepobudli a presťahovali sa do Harmanca, kde pán Ladislav dostal miesto strojníka v Harmaneckých papierňach. Bolo to v roku 1953. Aj pani Mária tu dostala miesto ako pomocná kuchárka v závodnej kuchyni. Neskôr sa im narodila druhá dcérka Anežka.

Manželia Miletínovci prežívali šťastný a spokojný život, kým ich nezastihli dve ťažké rany. V roku 2002 po krátkej chorobe, vo veku 80 rokov, zomrel pán Ladislav. Bol to výnimočný človek - dobrák od kosti. Zbieral známky, mince a na dôchodku robil školníka v miestnej ZŠ. Deti ho mali radi, lebo bol milý a ústretový. V celej dedine bol obľúbený. Nebohý Miško Kiššimon o ňom napísal v HN obsiahly článok. Smrť blízkeho človeka je bolestná. No život ide ďalej a treba sa s ňou zmieriť. Pani Mária si nemyslela, že prežije svojho manžela a vôbec nie, že aj svoju dcéru Anežku, ktorá v marci tohto roku po dlhšej

chorobe, ale v plnom pracovnom nasadení, navždy odišla z tohto sveta. Táto bolesť je zaiste najväčšia, keď matku opustí dcéra, ktorá sa o ňu tiež aj so sestrou Máriou starala a bola s ňou v dennom kontakte. Túto bolesť jej pomáhajú prekonávať aj modlitby, ktoré sa spolu s dobrou susedou Jožkou modlievajú.

O pani Márii sa treba zmieniť aj ako o šikovnej odborníčke na ručné práce. Napriek tomu, že má silné dioptrie, krásne vyšivala, pletla aj háčkovala. Keby sa všetky jej výrobky sústredili na jedno miesto, nestačil by na ne jej byt, ba ani susedov. Mala veľký talent, zmysel pre detaily a veľkú obrazotvornosť. Je dobre, že toto zdedili po nej aj dcéra Mária a vnučky Dášenska a Andrejka.

Bohatý a úspešný život prežila naša pani Mária. Obaja manželia zanechali za sebou bohatú stopu. V ich rodine okrem dcéry Márie, troch vnučiek, jedného vnuka a deviatich pravnúčat sa teší zo života veľa šťastných potomkov rodiny Márie a Ladislava.

V súčasnosti si pani Mária užíva pokojné dni v starostlivej opatere dcéry Márie a zaťa Jozefa.

Chcem jej zaželať len to najlepšie, čo jej život môže poskytnúť: dobré zdravie, dobré srdce a dobrú myseľ.

Patrí jej naša veľká úcta.

Zdenka Roštárová

Blahoželáme našim jubilantom

Molčíková Olga
Medved' Jozef
Uhrínová Alžbeta
Kvačkajová Elena
Burkovec Vladimír
Bogárová Emília
Minder Anna
Gablíková Anna
Žabková Alena
Hofer Štefan
Moyšová Miroslava
Miklošová Magda
Jasenský Jozef
Vajcík Peter
Vajcíková Dana
Karvayová Želmíra

Prajeme Vám všetko najlepšie,
veľa lásky, slnka v duši
a úžasných nápadov,
ktoré nám ostatným skrášľujú dni.

Narodili sa

Hana Giertlová
1.7.2023

Oliver Zásav
19.7.2023

Tamia Fendek
6.8.2023

Oliver Kubiš
19.9.2023

Hana Lepiešová
19.9.2023

Elizabeth Novosadová
20.9.2023

Veľa šťastia

Spomienka

*Nie si s nami, ale v našich srdciach
budeš navždy žiť.*

Jozef Kupčok

Dňa 22. júla 2023 uplynul 1 rok odvtedy, čo nás navždy opustil manžel, drahý otec, starý a prastarý otec a príbuzný.

S láskou a úctou spomínajú manželka, syn a dcéry s rodinami, priatelia a známi, ktorí ho poznali.

Spomíname

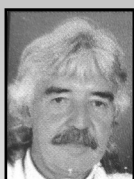
*Tí, ktorých milujeme, neodchádzajú,
žijú v našich srdciach každý deň.*

Mária Čunderlíková

Dňa 26. septembra 2023 uplynulo 5 rokov odvtedy, čo nás navždy opustila moja drahá mama.

S láskou spomína syn Peter a všetci súrodenci.

† Spomíname

*S tichou spomienkou k Tvojmu hrobu chodíme,
kvetky položíme a s láskou spomíname.*

Vladimír Mydlo

Dňa 16. júla uplynuli 3 roky odvtedy, ako nás navždy opustil otec, starý otec a priateľ.

S úctou a láskou spomínajú synovia s rodinami, priatelia a známi, ktorí ho poznali.

Opustili nás

Marian Štubňa 15.8.2023

Ľudmila Sanigová 31.8.2023

František Babjak 19.9.2023

Venujme im tichú spomienku.

...Celé to bolo šialenstvo, ale ak by som mohol, určite by som si to zopakoval. Tak len dúfajme, že sa nezmyselná vojna medzi Ruskom a Ukrajinou čoskoro skončí, ľudia budú v oboch krajinách žiť v mieri a my tu budeme môcť opäť bezpečne cestovať...

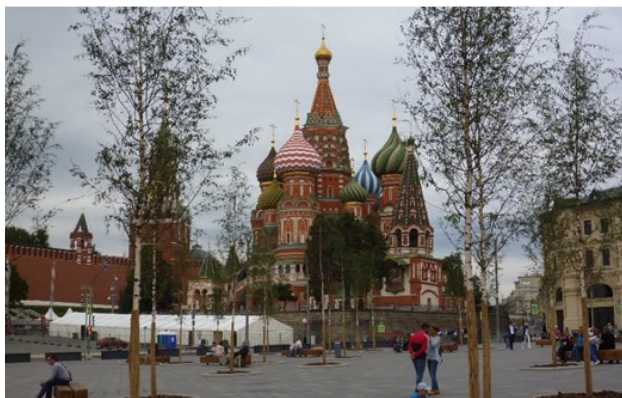
Transsibírska magistrála

Transsibírska magistrála je azda najlegendárnejšia železničná trať na svete, dlhá z Moskvy do Vladivostoku 9259 km. O cestovaní vlakom do hlbín Ruska a ďaleký Sibír sa rozprávajú až neuveriteľné príbehy. Sú pravdivé alebo sú to len mýty? Neodolám pokušeniu a v auguste 2018 pristávam v Moskve na letisku Šeremetjevo, aby som sa aj ja odtiaľ vybral vlakom na jednu z mojich najbláznivejších ciest. Vlak číslo 100 štartuje zo stanice Jaroslavskaja presne o 00:35 moskovského času.

Do Moskvy prilietam skoro ráno, asi 20 hodín pred odchodom vlaku. Mám tak čas aspoň na malú ochutnávku jedného z najkrajších miest na svete. Kremľ, Červené námestie a chrám Vasilija Blaženého. Chcem sa pozrieť aj do Mauzólea Vladimíra Iljiča Lenina, no pred ním je asi dvojkilometrový rad. Radšej rýchlo pokračujem ďalej, aby som stihol Chrám Krista Spasiteľa a múzeum v prírode Kolomenskoje. Moskva je obrovská, ani sa nenazdám a je večer. To už som na nákupoch na pešej zóne Arbat, kde sa kochám pri pamätníku básnika Alexandra Puškina a Natálie Gončarovovej, vychutnávam si pouličné knižné trhy a robím posledné zásoby jedla a vodky.

Totálne unavený prichádzam na stanicu Jaroslavskaja,

kde okolo polnoci nastupujem do vlaku. Epická cesta začína.

Vlak číslo 100 ide z Moskvy do Vladivostoku takmer osem dní. Prvá časť mojej cesty bola trasa Moskva – Irkutsk. Trvala 87 hodín, čiže štyri dni a štyri noci. Každé ráno som bol v inom časovom pásme, každé ráno som tak posúval hodinky o jednu, raz aj o dve hodiny späť. Vlak mal každý deň zopár kratších zastávok, tá najdlhšia bola jedna hodina v Novosibirsku. Vlaková stanica je vždy jednou z najkrajších budov v meste. Vlak odchádza zo stanice vždy presne na minútu, na nikoho nečaká. (U nás cestujem vlakom z Banskej Bystrice, a už tu vo východnej stanici mešká 10 minút...) Ak stojí v Rusku vlak na stanici dlhšie ako 5 minút, máte čas vybehnúť aspoň na perón, kde už čakajú miestne bábušky a predávajú pečené kurčatá, ryby, pirôžky a iné typické ruské špeciality, ktoré sú veľmi lacné a chutia fantasticky. Dá sa najesť aj v reštauráčnom vozni, ale nie tak lacno a tak chutne. Tam som si občas dal ruský boršč, alebo podľa mňa ešte lepšiu polievku, soljanku. Výhľad z okna – štyri dni okrem staníc iba brezy, brezy a opäť len brezy, ojedinele nejaký močiar. Tak toto je Sibír. Za štyri dni som úplne stratil pojem o čase.

Po dlhých štyroch dňoch vo vlaku som pri Bajkale. Bajkalské jazero je zo všetkých pohľadov „naj“. Najväčšie, najstaršie, najhlbšie, najčistejšie... Je 636 km dlhé a 80 km

široké, s maximálnou hĺbkou 1637 metrov. Do Bajkalského jazera sa vlieva 336 riek, vyteká z neho iba jedna, Angara. Je v ňom viac ako 20 % všetkej sladkej vody na Zemi. Toľko, že ak by v tomto okamihu prestala do Bajkalu pritekať voda, trvalo by 387 rokov, kým by Angarou vytiekla posledná kvapka. Voda je priehľadná do hĺbky 40 metrov a tak čistá, že ju bez najmenších obáv môžete priamo z jazera piť.

Od Bajkalského jazera môžete pokračovať Transsibírskou magistrálou do Vladivostoku, alebo sa môžete vydať smerom do Mongolska až do Číny, takzvanou Transmongolskou magistrálou. Ja sa vydávam práve touto cestou. Do hlavného mesta Mongolska Ulanbátaru trvá cesta vlakom z Irkutska už „iba“ 22 hodín. Tam si dám od vlaku pár dní prestávku, aby som si vyskúšal nocľah v mongolskej stepi v tradičnom príbytku domácností – jurte. Sú v nej len dve postele a piecka na drevo. V noci je tu však dokonalé ticho a neskutočný výhľad na oblohu plnú hviezd, bez žiadneho svetelného smogu.

Cestou späť z mongolskej stepi sa ešte stavím pri soche Džingischána zapísanej v Guinnessovej knihe rekordov ako najväčšej sochy na koni. Nasleduje prehliadka Ulanbátaru – jedného z najchladnejších hlavných miest na svete, kde teploty v zime bežne klesajú pod mínus 30 stupňov. A potom už opäť nastúpim do vlaku. Posledný úsek cesty z Ulanbátaru do Pekingu bude trvať 32 hodín a vlakom prejdeme púšť Gobi.

Cez Rusko a Mongolsko vedie širokorozchodná železnica. V Číne sú trate široké ako u nás, preto sa musia na hraniciach vymeniť vlakové podvozky. Kým ich vymenia, určite sa nebudete nudiť, pretože vás budú čínski colníci neustále niekoľko hodín podrobne kontrolovať. Nakoniec sa ale dostávam vlakom za krátky čas už do tretej obrovskej krajiny. Pred tridsiatimi rokmi bola Čína jednou z najchudobnejších krajín sveta, v Číne bol hladomor. Za tridsať rokov tu však reálna mzda stúpila takmer tridsaťnásobne. Samozrejme, sú tu milióny chudákov, ale v štáte, kde žije 1,4 miliardy ľudí, takmer jedna miliarda pomaly dobieha našu životnú úroveň. Je to vidieť na cestách, tuneloch, aj na dedinách, ale najmä vo veľkých mestách. A Peking? To je mesto ako z inej planéty. Žije tam niečo medzi 20 a 30 miliónmi ľudí, to už ani samotní Číňania nevedia, koľko v skutočnosti. Najdlhšia dopravná zápcha tu vraj trvala osem dní. Námestie slobody je najväčšie námestie na svete. Aj do Zakázaného mesta vás už dnes pustia. A čo my obdivujeme na Číne najviac, je určite Veľký čínsky múr. Istý čas komunistický režim tvrdil, že je ho vidieť aj z vesmíru. Nie je to pravda, ale aj tak je to stavba veľkolepá. Ja som si niekedy v minulosti v ďalekej Kube kúpil cigaretu značky Cohiba zo žartu s tým, že ju raz vyfajčím na Veľkom čínskom múre. Nuž, treba dávať pozor na svoje sny, mne sa tento dokonale vyplnil.

Z Pekingu sa naspäť do Moskvy vraciam lietadlom. Ruská letecká spoločnosť Aeroflot má pre mňa milé prekvapenie. Neviem prečo, ale posadia ma k oknu do biznis triedy, a ešte aj sedadlo vedľa mňa je voľné. Cesta z Moskvy do Pekingu trvala vlakom 141 hodín. Prešiel som dva kontinenty, tri obrovské krajiny, šesť časových pásiem. Let späť do Moskvy bude trvať osem hodín. Som v biznis triede, v ruke držím pohár šampanského, mal by som sa tešiť. Nie je to ale tak, ľutujem, že nejdem aj späť vlakom. Celé to bolo šialenstvo, ale ak by som mohol, určite by som si to zopakoval.

Tak len dúfajme, že sa nezmyselná vojna medzi Ruskom a Ukrajinou čoskoro skončí, ľudia budú v oboch krajinách žiť v mieri a my tu budeme môcť opäť bezpečne cestovať.

Ing. Jozef Jankov

7. ročník futbalového turnaja VETERÁN CUP v Harmanci

O putovný pohár starostky obce Harmanec

Som veľmi rád, že sa 8. júla 2023 uskutočnil v Harmanci ďalší turnaj v minifutbale na umelej tráve multifunkčného ihriska pri základnej škole. Na turnaji sa predstavili štyri kvalitné mužstvá. Dve boli z Harmanca, jedno z Dolného Harmanca a jedno z Banskej Bystrice. Prvenstvo obhajovalo mužstvo z B. Bystrice - Medojed pod vedením kapitána Vladimíra Sklenku. Na turnaji hrali mužstvá jednokolovo, kde sa stretli medzi sebou všetky tímy. Víťazom môže byť iba jedno mužstvo a to bolo domáce mužstvo BAŽANTI pod vedením kapitána Jána Žabku. Druhé miesto potešilo tiež hráčov domáceho mužstva HARMASAN pod vedením kapitána Petra Chladného. Na treťom mieste nakoniec skončili hráči z B. Bystrice, mužstvo MEDOJED vedené kapitánom, historikom, poslancom mesta Banskej Bystrice Vladimírom Sklenkom. Štvrté miesto, „zemiakové“, obsadili hráči BOTAFOGO z Dolného Harmanca pod vedením kapitána Pavla Zraka.

Najlepším strelcom turnaja sa stal Daniel Kiedžuch z mužstva HARMASAN. Najlepším brankárom bez inkasovaného gólu sa stal Ján Žabka z mužstva BAŽANTI. Najlepším hráčom turnaja bol Vladimír Sklenka z mužstva MEDOJED. Na záver turnaja prebehla aj špeciálna súťaž o strelca s najpresnejšou muškou strelami cez celé ihrisko do prázdnej brány, kde uspел Daniel Kiedžuch.

Pre účastníkov turnaja a divákov varil a podával vynikajúci guláš pán poslanec Ján Roháč s pomocníkmi A.

Rettkom a A. Žabkovou. Počas celého turnaja sa o skvelú náladu staral poslanec a zástupca starostky obce Marián Pohančaník.

Podakovanie patrí Obci Harmanec a sponzorom, bez ktorých by sa turnaj neuskutočnil: Peter Katko, Pavol Zrak, Ján Roháč podporili turnaj finančne aj materiálne.
Peter Chladný

VETERAN CUP 2023 víťazi - BAŽANTI

VETERAN CUP 2023 - spoločné foto

Harmanecké noviny - vydáva: Obecný úrad Harmanec, registračné číslo OÚ - 1/2007 ▪ Adresa redakcie: Redakcia Harmaneckých novín, Obecný úrad Harmanec 6, 976 03, www.harmanec.sk ▪ email: harmanecke.noviny@gmail.com ▪ Šéfredaktorka: Iveta Roháčová, Redakčná rada: Ing. Tomáš Roháč, Martina Kovalčíková ▪ Jazyková úprava: PaedDr. Lenka Mališková ▪ Grafická úprava: Ing. Tomáš Roháč ▪ foto: Alenka Chladná, Ing. Tomáš Roháč ▪ Tlač: Rodapress s.r.o. B. Bystrica ▪ Uzavierka ďalšieho čísla 4/2023 bude 10.12.2023.

Za obsah rukopisu zodpovedá autor. Redakcia sa nemusí stotožňovať s názormi autora. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Nepredajné. Redakcia si vyhradzuje právo krátenia a úpravy rukopisov!